

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань прав людини, деокупації та реінтеграції
тимчасово окупованих територій України,
національних меншин і міжнародних відносин

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

До реєстр. № 9290 від 11.05.2023

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнародних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 10 липня 2024 року (протокол № 108), розглянув проект Постанови Верховної Ради України про визнання геноциду черкеського народу, вчиненого російською імперією, реєстр. № 9290 від 11.05.2023, поданий народним депутатом України Мезенцевою-Федоренко М.С. та іншими народними депутатами України (далі – проект Постанови).

Відповідно до пояснювальної записки цілями і завданням проекту Постанови є «підтримка поневолених росією народів у їхньому прагненні шанувати свої мову, традиції та історію, відстояти свою ідентичність і право на вільний розвиток».

Для досягнення поставлених цілей і завдань проектом Постанови, зокрема, пропонується:

- «визнати масове знищення черкесів (адигів) Російською імперією під час російсько-кавказької війни 1763-1864 років та їх насильницьке вигнання з історичної батьківщини актом геноциду»;
- «вшанувати пам'ять усіх жертв цього злочину та висловити свою солідарність з черкеським народом»;
- «рішуче засудити ці геноцидні акти російського режиму, які призвели до загибелі сотень тисяч черкесів і завдали значної шкоди основам черкеського суспільства»;
- «закликати всі країни та міжнародні організації, які ще не визнали масове знищення черкесів геноцидом, зробити це»;
- «закликати Російську Федерацію офіційно визнати цей злочин і вибачитися за нього»;
- «засудити спроби викривлення нинішнім російським режимом історичних фактів та маніпулювання громадською думкою за допомогою неправдивих історичних наративів, які фабрикуються та поширюються для підтримки ідеології та виживання кримінального режиму».

Міністерство культури та інформаційної політики України, в межах компетенції, не має зауважень до проекту Постанови.

Міністерство освіти і науки України зауважує на необхідності уніфікації термінології, яка використовується у проекті.

Дослідницька служба Верховної Ради України надає до проекту Постанови низку зауважень. Зокрема зазначається наступне:

1. Недоречним є посилання в тексті проекту Постанови на Конвенцію про закони та звичаї війни на суходолі 1907 року, оскільки об'єктом геноциду, згідно з Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року (далі – Конвенція 1948 року), є безпека щодо існування національних, етнічних, расових та релігійних груп. Таким чином, потерпілими від цього злочину можуть бути тільки члени національної, етнічної, расової чи релігійної групи, на знищення якої спрямовано діяння винних осіб. Водночас воєнний злочин включає в себе дії, що направлені проти життя і здоров'я, масові вбивства, захоплення заручників, колективні покарання, грабежі та низку інших дій, незалежно від національної, етнічної, расової чи релігійної приналежності осіб. Враховуючи зазначене, для обґрунтування визнання дій Російської імператорської армії саме геноцидом черкеського (адигейського) народу, а не воєнним злочином, слід спиратися на той міжнародно-правовий акт, який містить дефініцію відповідного злочину, тобто на Конвенцію 1948 року.

2. Для підсилення правового обґрунтування позиції авторів проекту Постанови доцільно включити до його тексту положення, яке, згідно з Конвенцією 1948 року, містило би ознаки злочину геноциду.

3. Доречним аргументом для обґрунтування прийняття такої Постанови Верховною Радою України було б наведення у пояснювальній записці прикладів визнання геноцидом дій, які завдають шкоду безпеці певного народу, що мали місце до ухвалення Конвенції 1948 року.

4. У проекті Постанови надано некоректний переклад назви Постанови Верховної Ради Кабардино-Балкарії від 07.02.1992 року № 977 *«Про обурливий факт геноциду адигейців (черкесів) під час російсько-кавказької війни»*.

5. Потребує додаткової аргументації доцільність наявного у проекті Постанови посилання на Декларацію Верховної Ради СРСР від 14.11.1989 року № 772-І *«Про визнання незаконними та злочинними репресивних актів проти народів, які зазнали насильницького переселення, та забезпечення їхніх прав»*.

6. Проект Постанови потребує суттєвого термінологічного доопрацювання (у тексті проекту вживаються терміни та формулювання, які не відповідають вимогам юридичної визначеності, наприклад: *«правлячий режим»* та *«відбілювання»*; використовуються словосполучення та вислови, які не є коректними, зокрема, для позначення Російської імператорської армії: *«російські підрозділи»*; сучасної російської держави: *«московський режим»*, її політики мобілізації населення: примусове рекрутування *«черкеського та інших поневоленіх народів для їх використання у якості «гарматного м'яса» у війні з Україною»* тощо).

Зважаючи на значну кількість зауважень до проекту Постанови, а також враховуючи наявність зареєстрованого у Верховній Раді України проекту Постанови Верховної Ради України про визнання геноциду черкеського народу, вчиненого Російською імперією, реєстр. № 11347 від 17.06.2024, поданий народним депутатом України Мезенцевою-Федоренко М.С. та іншими народними депутатами України, який, фактично, є доопрацьованою версією проекту Постанови реєстр. № 9290, що враховує ключові зауваження до нього, Комітет ухвалив наступне рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Постанови Верховної Ради України про визнання геноциду черкеського народу, вчиненого російською імперією, реєстр. № 9290 від 11.05.2023, поданий народним депутатом України Мезенцевою-Федоренко М.С. та іншими народними депутатами України, за наслідками розгляду відхилити.

2. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з цього питання визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнародних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Задорожний Андрій Вікторович
Сертифікат: 26B2648ADD3032E104000000F00C3100F0B4AD00
Дійсний до: 12.12.2024 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-25/3-2024/153262 від 10.07.2024

1612976